

ЖЫЦЦЕ

ВЕДАРУСА

Выходзіць тры разы ў тыдзень.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня,
Віленская вул. 12 — 6. (Wilenska 12, m. 6).
Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня,
апрача святочных дзён. Адмістр. ад 9 да 3
Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты
2 зл. Для заграўцы удвая даражэй.
Перамена адрэса 30 грошы.
Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не
вяртаюцца. Аплата надрукованага за-
лежыць ад Рэдакцыі.
Цана абвестак: перад тэкстам 25
грш., сярод тэксту 20 грш. і на 4
стр. 15 гр., за ралок пэтыту ў 1 шп

№ 14.

Вільня, Субота, 24-га кастрычніка 1925 г.

Год I.

Новы замах на Базыльянскія муры.

22/X ў 7 гадз. раніцы, калі мела пераносіцца ў новае памяшчэнне беларуская пачатковая школа № 33, якая займала дагэтуль памяшчэнне беларускага прытулку К-ту Помачы ахвярам вайны ў Св. Траецкіх мурох,—зьявіўся вядомы п. Студніцкі ў асыстэнцы паліцыі з мэтай захапіць гвалтам гэтае памяшчэнне пад архіў.

Прыймаючы пад увагу, што куратар Віленскага школьнага вокругу пісьмом сваім пад № 21021 зьявіўся да япіскапа Антонія, як *гаспадара гэтага будынку*, з просьбаю заняць гэтае памяшчэнне дзеля праваслаўнае духоўнае сямінары,—гэты апошні ў паразуменьні з старшынею Беларускага К-му Помачы ахвярам вайны гр. Астроўскім, да якога, згодна з контрактам, памяшчэнне гэнае належыць да 16/VIII 1926 году, і заняў звольненае школаю памяшчэнне, пераносычы туды інтэрнат.

Не зважаючы на пратэст Старшыні К-ту, а таксама япіскапа Антонія, які зараз-жа паехаў у гэтай справе да Дэлегата Ураду,—паліцыя на падставе загаду Камісара Ураду п. Вімбара *гвалтам выкінула ўсе рэчы*, выносячы ложкі разам з ляжаўшымі на іх сямінарыстамі. Сямінарыстаў, якія не хацелі добравольна пакінуць сваё памяшчэнне, і асоб з інспэкцыі сямінары *паліцыя сілкам выкінула* на калідор.

Апэтыт п. Студніцкага гэтак разгарэўся, што ён рашыў „пад шумок“ захапіць і тое памяшчэнне, якое ад 5 гадоў да апошняй хвіліны займаў беларускі прытулак і толькі ад 8 да 2 гадзіны папал. дазваляў карыстацца ім для патрэбаў беларускае пачатковае школы. Па загаду адміністрацыйнае ўлады былі *выкінуты з гэтага памяшчэння ўсе дзеці, кіраўніцтва прытулку і нават нятыкальны сэнатар Багдановіч*, які, будучы джурным у гэты дзень, прышоў выканаць свой грамадзкі абавязак. Дзеці змушаны былі разлёкавацца ў *халодным калідоры*, бо памяшчэнне апячатана, і пастаўлены два паліцыянты.

Падчас усяе гэтае працэдур не абышлося бяз эксцэсаў, бо *старшы „przodownik“ № 306*, хочучы, відаць, выслужыцца перад п. Студніцкім, *кінуўся на вучняў сямінары з кулакамі, выцягнуўшы двух сямінарыстаў*.

Толькі ўмяшцельства сэнатара Багдановіча і Старшыні К-ту гр. Астроўскага, ды тактоўнасьць кіраўніка III кам. паліцыі *не дапусьціла да крываваых сутычак*, бо старэйшыя вучні, як сямінары, так і гімназіі, былі так абураны грубым гвалтам і бяспраўем, што найменшая іскра магла б быць прычыною вялікага пажару... Сярод натоўпу вучняў чулася абурэнне і, каб ня ўстрымліваючы ўплыў школьнае адміністрацыі, справа магла атрымаць вельмі прыкры ход.

Аб гэтым пасланы дэпэшы мін. Справядлівасьці, Унутр. Спраў і паслам Сойму, у той-жа дзень сэн. Багдановіч і пас. Рак-Міхайлоўскі выехалі ў гэтай-жа справе ў Варшаву.

Тэксты тэлеграмаў:

Міністру Справядлівасьці
ў Варшаве.

Копія Міністру Унутраных Спраў. Копія дэпутату
Тарашкевічу, Сойм.

22-га кастрычніка Дырэкцыя Публічных Работ у Вільні пры ўчасьці паліцыі прымусам выкінула з памяшчэння Беларускага Прытулку, Вострабрамская 9, дзяцей, адміністрацыю і ўсе рэчы з мэтай аддачы сказанага памяшчэння кіраўніку Архіву Студніцкаму.

Выпаўняючы абавязкі джурнага сябра Беларускага Т-ва помачы ахвярам вайны сэнатар Вагдановіч так-жа быў выдалены прымусам. Памяшчэнне апячатана. Дзеці месцяцца на сьцюдзёным калідоры.

Пратэстуючы проці пагвалчэння права адміністрацыйнай уладай, зварачаюся да пана міністра з просьбай даць загад, каб ураз было вернена паруханае ўладаньне.

(—) Р. Астроўскі.

Старшыня Камітэту Бел. Т-ва пом.
ахв. вайны.

Сынод Праваслаўнае Царквы Зыгмунтоўская 13,
Варшава—Прага

Копіі: Міністру Рэлігійных Вызнаньняў, Міністру
Унутраных Спраў.

Выпаўняючы даручэнне Куратара Віленскага Школьнага Вокругу № 21021, я загадаў заняць на патрэбы Сямінары звольненае беларускай школай памяшчэнне ў гмаху Сямінары пры Вострабрамскай вул. № 9. Зьмешчаная мною ў сказаным памяшчэнні частка інтэрнату Сямінары сьцягнулі сілай выкінулі паліцыяй пантвой з ужыцьцём гвалту над асобамі вучняў і інспэкцыі Сямінары. Памяшчэнне апячатана, пастаўлена паліцэйская варта.

Ня глядзячы на маю просьбу прыпыніць гэты акт да паразуменьня з цэнтральнай уладай, паліцыя ў часе маёй інтэрвэнцыі ў Дэлегата Ураду ўчыніла сказанае пагвалчэнне права.

Паведамляючы аб вышэйшым, прашу Сынод Праваслаўнае Царквы аб інтэрвэнцыю ў рашаючых чынніках Ураду і аб прысылку загаду аб аддачы ўраз-жа сказанага памяшчэння законнаму ўласніку яго — Праваслаўнай Царкве—дзеля патрэб Сямінары.

(—) Антоній,
Япіскап, Рэктар Сямінары.

Хто мы такія?

(Голас беларускага настаўніка).

Калі на жыда нападудь нат' бандыты і пад пагрозай сьмерці спытаюцца ў яго, „хто ты такі?“—ён адразу скажа, не баючыся сьмерці: „жыд“. Калі-ж які паліцыянт, або так які паўпанак, спаткаўшыся з вясковым інтэлігентам—праваслаўным беларусам, так сабе ў гутарцы спытаецца ў яго: „хто ён такі?“ — дык адкаж будзець або: „рускі“, або: „ня ведаю“, або іншы раз нат'... „палаж“.

Гэтак адкажаць вясковы праваслаўны інтэлігентны беларус. Наадварот: вясковы селянін, якога мала зачала расейская культура, адразу і проста скажа: „я беларус, а што табе ад мяне трэба?“.

Чаму інтэлігент адкажа ня так, як селянін? Чаму інтэлігент нібы ня ведаець, хто ён такі? Таму, што ў душы інтэлігента на школьных лавах вытраўлялася яго нацыянальнае пачуцьцё. Замест нацыянальнага пачуцьця ў душы беларускага дзіцяці разьвіваліся інстынкты панаваньня інтэлігента над цёмным сваім братам селянінам; разьвівалася жаданьне мець пастаянны кавалак белага хлеба замест чорнага хлеба з падмешкаю бульбы; мець мяккую пярину пад бокам замест куля прастай саломы, або вязкі гарошынаў; сядзець на крэсьле замест лавы і г. д. Была так пастаўлена навука, што дзіця, выйшаўшы з сярэдняй школы, забывалася і аб чорным хлебе з бульбаю, які яно ела разам з бацькам, і аб кулі саломы, або вязцы гарошынаў, на якой валялася з братамі і сёстрамі, і аб тапчане, на якім яно вучылася першыя склады па лемантарыку. Даходзіла іншы раз і да таго, што гэнае-ж самае дзіця нат' дуралася сваёго роднага бацькі ў сярмязе, або маткі ў хадаках, — ня кажучы ўжо аб тым, каб любіла сваю родную беларускую песню, якой у школе колькі гадоў ня чула. Такое дзіця і ўстыдалася загадаць у школе ў сваёй роднай мове загадку, якую яно чула ад маткі і стыдалася прыказаць жартаў у беларускай мове. А аб вопратцы роднай і гаварыць ня прыходзілася! Так, як „падцягвалі“ беларускае дзіця расейцы, хочучы

Апэляцыя украінцаў да сусветнай апініі.

Учасьнікі кангрэсу нацыянальных меншасцяў у Жэнэве—украінскія паслы і сэнатары зрабілі прадстаўніку швайцарскага тэлегр. агенства гэткую заяву:

Як і ў мінулыя гады, і сёлета польскія ўлады зрабілі масавыя арышты сярод украінцаў, асабліва на Валыні і ў Палесьсі. Арыштоўваецца пераважна ўкраінская інтэлігенцыя. Крывадушным апраўданьнем гэтых арыштаў улады выстаўляюць рэвалюцыйны камуністычны рух, які імкнецца да адарваньня ўкраінскай тэрыторыі ад Польшчы і злучэньня з Радамі. Дык вось прадстаўнікі ўкраінскага народу ў Польшчы сьцьвярджаюць перад усім сьветам, што пад прыкрыцьцём гэтых закідаў польскі ўрад узাপраўднасьці вядзе барацьбу не з камуністычным рухам, але з украінскім народам. Прці 7-міліённага ўкраінскага народу тасуецца плянавая сыстэма гвалтаў, пазбаўляючая яго элемэтарных нацыянальных правоў. Шмат пачатковых школаў зачынены ці перароблены на польскія, ня глядзячы на новы закон, які загадвае адчыненне новых. Украінскі ўнівэрсытэт і палітэхнікум у Львове існуюць падпольна. На ўкраінскай зямлі насаджаны дзсяткі тысяч польскіх асаднікаў. Стогнучы пад гэтым ярмом украінскі народ праз вусны сваіх прадстаўнікоў апэлюе да сусветнай апініі...

„Голас гукаючага ў пустыні“. — Ведама-ж, „сусветная апінія“ яшчэ мацней зацісьнена ў кулак апошнім паразуменьнем Чэмпэрленаў, Брыянаў, Штрэзэманаў, Мусоліні, Вэнэшаў і Скіпінскіх... — Дык не папусе ім на бліжэйшы час добрага апэтыту.

нібы зрабіць з „мужыка“ — „гаспадына“, — гэтаксама цяпер яго „цягнуць“ паліякі, маючыся вытравіць з яго „мужыцкае“ і зрабіць „панам“... Але хто-ж мы такія? Ці думаў калі аб гэтым стары або сярэдніх гадоў інтэлігент з вёскі беларускай?

Мусіць анно той думаець, які дагэтуль сядзець бяз службы і без інтэлігенцкіх выгодаў. І мусіць таму, што гэны народны інтэлігент працхнуўся ад сну, апамятаўся і моцна стаў на родны грунт,—таму ён і сядзець цяпер галодны. Таму ён цяпер і ня маець ні службы, ні белага хлеба, ні пярны пад бокам, ні крэсла, а змушаны есьці або хлеб з бульбаю, або бульбу бяз хлеба, спаць на гарошынах, або проста і сядзець, і спаць на лаве, ці тапчане.

Але гэтакіх мала. Іх вельмі цяжкая частка. А ці думаець тая вясковая беларуская інтэлігенцыя, якая маець і белы хлеб, і пярину, і камашы, і табурэтку: „хто-ж мы такія?“ Ці думаў вучыцель Грынько ў Рахавічах, Слонімскага пав., „хто ён такі“, сьпяваючы на кожных хрысьцінах або вясельлі ў сваёй роднай вёсцы: *Jeszcze Polska nie zginęła, kiedy my żyjemy?*... Ці падумаў вучыцель Самасюк, „хто ён такі“, страшучы арыштам бацькоў у вёсцы Талькаўшчына, Слонімскага пав., якія хацелі ў свой час злажыць дэкларацыі на родную беларускую школу? Ці думаў вучыцель Барвіюк (Ваўкавыскага пав., вёска Нездобдзічы), „хто ён такі“, б'ючы дзіцяй да крыві, вучачы іх у польскай школе літэры „а, о“, якіх дзеткі вымавіць не маглі?!... Яны аб гэтым напэўна ня думалі, „хто яны такія“.

А колькі такіх Грынькоў, Самасюкоў да Барвіюкоў ёсьць? Калі толькі ім давалася пакаштаваць крошкі, якія падаюць з „панскага“ (замест „гаспадарскага“) стала, дык адразу ад галавы іх адскочылі і бульба бяз хлеба, і гарошыны, і лава з тапчаном. Кія ў рукі ўзяў, ужо і капрал!

Селянін вясковы! Ты ведаеш, хто ты! Ратуі сваіх дзіцей. Не рабі ты з сваіх дзіцей катаў на свой карк. Узгадоўвай дзетак у сваёй роднай матчынай мове. Пасьлай у родныя школы. Ня бойся вастрогу за родную школу. Не шкадуі апошняга гроша на родную навуку.

Што нам з таго, што культура Немцаў ці Ангельцаў высокая? Трэба сваю культуру і навуку падыймаць. Бяры прыклад з Ангельцаў: яны ляпей будуць мяўкаць або гаўкаць на роднай мове, чым гаварыць іншаю моваю. Што нам з багатага культурнага двара панскага, калі ён панскі, а ня наш?

Ратуйма свае малое. Давайма сваім дзеткам

усё роднае, — тагды дзіця тваё навучыцца шанаваць і мазоль бацькі, і сярмягу, і словам вучоным і родным з бацькам ці з знаёмым падзяліцца не паўстыдаецца, і тагды дасць адказ на пытаньне: „Хто-ж мы такія?“.

Трылісьціны.

Корфанты аб Грабскім.

Вельмі цікавыя рэзюльцы зрабіў орган п. Корфантага („Rzeczpospolita“) аб тых „валютных штучках“, якія цішком робіць міністар фінансаў Грабскі, каб неяк утрымацца перад пагражаючым фінансавым крахам Польшчы.

Газета п. Корфантага сьвярджае, што Грабскі меў вялікі клопат з тым, каб заплаціць на 1 кастрычніка пэнсіі дзяржаўным урадоўцам... Злотых на гэта папросту не хапіла. Дык як-жа-ж п. Грабскі ўсё-ж такі здалеў зрабіць гэтыя чуды? Вось у гэтым і ўвесь „секрэт“. Зроблена гэта было, як піша п. Корфанты, так.

Публічна было абвешчана, што наплыву падаткаў ідзе надспадзявана добра, дык грошаў у скарбе шмат... „Тымчасам гэта было ня так“... На падставе зусім пэўных крыніц п. Корфанты ведае, што гэты новы чарговы „чуд над Віслай“ дакананы быў Грабскім „з помачай чарадзейскай штучкі“. „Гэтай чарадзейскай штучкай было тое, што грошы былі зроблены“. Як сьвярджаў у свой час і „Kur. Polski“ (мы так сама пісалі аб гэтым), урад нарабіў так званана білёну (незабясьпечаных фондам Польшкага Банку грошаў — паперак і манэт) на найбольшую суму, якая толькі дапушчана статутам Польшкага Банку, — на 12 злот. на кожнага жыхара Польшчы, або больш як на 320 мільянаў злотых усяго... Гэта-б яшчэ нічога: зашмат, але, раз прадбачана статутам Банку, і трэба дазарэу, дык няма чаго... Але канкурэнт Грабскага — за становішча міністра фінансаў Корфанты даведаўся аб нечым яшчэ горшым, бо ўжо — наўраўчым гэны статут. — Справа ў тым, што, як і гэтых нованаробленых грошаў не хапіла, дык Грабскі папросту загадаў, каб... рабілі яшчэ, ня лічучы тэй вельмі значнай колькасці гэтага-ж білёну, якая ўжо была выпушчана ўрадам раней... Гэта-ж значыць ужо „рабіць грошы“ бяз ліку і без кантролю Банку...

Газета слухна сьвярджае, што гэтым крокам ураду ў Польшчы распачалася ізноў запраўдная інфляцыя (як у часы нябожчыцы маркі...).

Газета абурэацца на тое, што гэтыя пастанавы п. Грабскі і існуючая на ўтрыманьні ўраду (амаль ня ўся) Польшка ірэса сьведама баламуціць насяленьне краю, гатуючы яму вельмі небяспечныя неспадзяванкі — калі нарэшце ўжо ня можна будзе закрыць праўды міністарскім „оптымізмам“...

Што гэтая інфляцыя, як і трэба было спадзявацца, панізіла курс златага, ня гледзячы на тое, што на інфляцыю захварэла „скарбовая“ ва-

люта („білеты здавковы“ і манэта), а ня злотыя Польшкага Банку, якіх надварот, што далей, то робіцца ўсё менш, — гэта мы ўжо ведаем з практыкі. Дык цікава — чаму-ж ад хвораі нежак заразілася і быццам добрая валюта Польшкага Банку, — той злоты, якога так беражэ п. Грабскі?

Прычына ў тым, што Грабскі быў змушаны, прынамся на ўнутраным рынку — у краі зраўняць грашовую сілу абедзвюх валют Польшчы, — бо гэта-ж так: у Польшчы ёсьць ужо дзьве валюты, — адна Польшкага Банку — забяспечаная ў частцы (у якой, пабачым далей), і — валюта польскага скарбу, „забяспечаная“... прымусовай сілай дзяржаўнага ўраду ў краі...

І вось найцікавей, што, хаця п. Грабскі ў адным з сваіх апошніх экспозэ бажыўся, што ён ня дасць Польшкаму Банку спусьціць „пакрыцьце“ польскага златага ніжэй, як на 40 працэнтаў (гэта значыць: каб у Банку было заўсёды добрых заграничных валют ня менш, як на 40 працэнтаў усяго ліку выпушчаных Банкам злотых) — цяпер толькі што газеты паведамілі, што польская валюта пакрыта ўжо не на 40 працэнтаў яе вартасці, але толькі ўсяго на 28,8 працэнтаў... Так прынамся сьвярджае „Walka Pracy“ (№ 4).

Вось простыя і беспасрэдня вынікі ўсіх тых „чарадзейскіх штучак“ няўдалага п. прэм'ера, адну з якіх раскажуць нам п. Корфанты...

Трэба-ж нарэшце зразумець, што ніякімі „штучкамі“ не ашукаеш біржы, якая не патрабуе нават вочаў, каб бачыць усё, што нібы-то „тайна“ робіцца з грашамі тымі ці іншымі „чарадзеямі“...

Сойм.

Узнаўленьне працы Сойму.

20-га кастрычніка распачаліся йзноў пасля перарыву паседжаньні Сойму.

На прапазіцыю марш. Ратая Сойм злучае дыскусію аб „спешных“ санацыйных праектах п. Грабскага з агульнай дыскусіяй аб бюджэце.

Першы прамаўляе эндэк п. Гломбінскі, які сьвярджае, што прадстаўлены бюджэт на 1926 г. — завялікі для Польшчы, дык і нерэальны. Эндэк хочуч змяніць выбарны закон, а пасля толькі распусьціць Сойм. Што датычыць „пасьпехаў“ мін. Скішыньскага ў Лёкарно, дык лідэр эндэкаў кажа, што пэўна толькі адно: што канфэрэнцыя перачыркула Вэрсальскі Трактат і зрабіла немцам вялізарныя ўступкі.

Вызваленец п. Столярскі, адразу запрапанававу выразіць недаверы ўраду, які, апраўчыся на абшарніках і прамыслоўцах, толькі руйнуе край, абрэзвае школьныя бюджэты. Аратар прапануе зараз-жа адкінуць і санацыйныя праекты няоднага ўраду, дык распусьціць Сойм, назначыўшы новыя выбары чым хутчэй, — мо' і на канец студыя 1926 г. Востра насыпаў ураду братоў Грабскіх пасля кароткага „мядовага месяца“ іх „ашуканы каханак“.

Колас ахвяраваў сваю поэму беларускай моладзі. Да яе поэт і зварачаецца ў вершу, зьмешчаным, як уступ да поэмы, і ўжо гэты верш зьяўляецца мерай мастацтва Коласаўскае творчасці. Але, апрача характава формы і глыбокага пачуцьця, Колас гэтым вершам пацьвярджае нашу кароткую характэрныку істоты яго творчасці, — іменна тое, што чар поэзіі Коласа — у адбываньні яго беларускага жыцьця і беларускае прыроды.

Ад роднае зямлі, ад гоману бароў,
Ад казак вечароў,
Ад песень дудароў,
Ад светлых воблікаў пакінутых дзяцей,
Ад шлолаху начэй,
Ад тысячы ніцей,
З якіх аснована і выткана жыцьцё
І злучана быцьцё і нябыцьцё, —
Зьбіраўся скарб, струменіўся няспынна,
Вясёлкавым ірдзеньнем мне сьпяваў,
І выхаду шукаў
Адбітак родных зьяў

У словах — вобразах, у песнях вольна-плынных.

Так проста — з чыста мастацкай прастатой — тлумачыць нам Колас зьяўленьне яго твору.

І гэты скарб, пазычаны, адбіты,
У сэрцы перажыты
І росамі абмыты
Дзяньніц маіх, дзяньніц маіх мінулых,
Для вас, душою чужых,
Як доўг, як дар,
Дае пясняр.

Колас зусім справядліва выбраў нашу моладзь, каб абдоргчы яе сваёй поэмай. Бо-ж хіба нідзе ў Коласа не адбілася душа дзіцяці і пернад юнацтва так поўна, як у „Сымоне Музыцы“, хоць пасьвяціў ён гэтай справе цэлы рад дробных апавяданьняў вершам і прозай, ды многа радкоў сваёй „Новай Зямлі“.

„Звычайная“ трагедыя дзіцячае душы, пераросшае акружаючую яе сферу, непанятае ёю, неацэненае і — цагарджанае, ня гледзячы на ўкрыты ў ёй вялізарны скарб — талент поэта-мастака і музыкі, — вольнае поэмы. „Звычайная“, кажам, бо ўжо апрацовываная ў розных літэратурах, не далёка сятуючы — у польскай Сенкевічам, новэля якога „Janko Muzykant“ даўно перакладзена на беларускую мову і выдана асобнай кніжкай. Але

Зьезд былых палітычных вязьняў.

У Лодзі толькі што адбыўся ўсепольскі зьезд былых вязьняў палітычных-палякаў, якія сядзелі ў свой час па царскіх вастрогах. Паміж іншым, успомнілі гэтыя былыя вязьні і аб тых вязьнях, якімі цяпер набіты, як бочкі селядцамі, вастрогі Польскай Рэспублікі. Дзьве рэзалюцыі, прынятыя зьездам у гэтай справе, найляпей адказваюць на пратэст паноў польскіх пісьменьнікаў проці „напасьці“ францускіх дзеячоў на польскую адміністрацыю і паліцыю (за тасаваньне белага тэрору). Вось, гэтыя рэзалюцыі:

1) Зьезд урачыста пратэстуе проці гвалтаў, тасаваных да палітычных вязьняў усюды, дзе палітычныя вязьні знаходзяцца, і — дамагаецца спынення гвалтаў над палітычнымі вязьнямі ў імя чалавечнасьці.

2) Зьезд, заяўляючы ўрачысты пратэст з прычыны тасаваньня кары сьмерці, трэбуе, каб кара сьмерці безадкладна была выкінута з угалоўных кодэксаў (дзейных у Польшчы). Адначасна зьезд трэбуе скасаваньня даразных судоў.

Пасля гэтага прыняты рад прапазіцыяў, каб дамагацца ад ураду: зьмены законаў, датычучых палітычных справаў, увядзеньня судоў прэсыжных (ганьба, але — няма іх, за выняткам Галіччыны); выкараненьня пануючай сыстэмы паліцэйскай правакацыі (о, гэта дык ёсьць!), апрацаваньня вастрожнага статуту, абавязковага для адміністрацыі і гарантуючага вязьняў ад зьдзекаў і абражаньня іх чалавечай годнасьці; адзьяленьня палітычных вязьняў ад угалоўных і — судовай рэпрэсіі проці паліцэйскіх і адміністрацыйных урадоўцаў за надужыцьці адносна да вязьняў.

На зьездзе верхаводзілі пэпэсы, якія калісьці, здаецца, толькі адны з палюкаў сядзелі ў царскіх вастрогах. Цяпер і яны самі ўжо не сядзяць у вастрогах Польскай Рэспублікі, але толькі падтрымліваюць у Сойме той польскі ўрад, што фаршыруе (пераважна не палякамі) свае рэспубліканскія вастрогі. Дык калі ўжо і пэпэсы загаварылі аб тым, што францускія дзеячы называюць „белым тэрорам“ у Польшчы, дык значыць... нешта-ж такі ёсьць, паны „сьветацы польскай літэратуры“!..

„Жыдоўскі Клюб“ у Сойме п. Фростіг сьвярдзіў, што ўрад зусім не здае сабе справы з таго, насколькі грознае сучаснае палажэньне Польшчы. Далейшым крокам на шляху да набліжаючайся катастрофы і зьяўляецца прадстаўлены ўрадам бюджэт, якога ня зможа вытрымаць зруйнаваная палітыкай абодвух талентных братоў Польшча. А да ўсяго гэтага ўрад п. п. Грабскіх і Скішыньскага, заключыўшы з імі ўмову, ашукаў жыдоў, на ўсім фронце. Дык ці-ж могуць жыды ня трэбаваць адстаўкі гэткага шкоднага для Польшчы й крывадушнага адносна да жыдоў кабінэту?!

Пасля гэтага зараз-жа папрасіў слова сам прэм. Грабскі, каб спраставаць весткі, паданья паслом Фростігам, у справе заграничнай пазыкі ў банкіраў Ротшыльдаў і дзе інш. Сам прэм'ер і міністар фінансаў

„СЫМОН МУЗЫКА“.

Сярод беларускіх літэратурных крытыкаў няма згоды ў паглядах адносна да пытаньня: каго трэба лічыць найвялікшым нашым паэтам? Галасы дзеляцца паміж двума: Янкай Купалай і Якубам Коласам.

І гэта даволі натуральна: бо-ж яны гэтыя розныя, гэтак адзін да аднаго непадобныя, што-апрача аб'ектыўнае ацэнкі — тутакі ўваходзяць у ігру і асабісты густ крытыкаў, і іх упадабаньні і настроі. Адных захоплівае шырыня і размах творчае мысьлі Купала, яго магутныя парываньні, гучнасьць яго вершу, смеласьць абразоў. Другіх чаруе мяккасьць паэзіі Коласа, духовае гармонія і такое поўнае зьліцьцё душы песьняра з прыродай і сваім народам, што між чытачом твораў Коласа і аўтарам іх аразу завязываецца нейкая асаблівая блізкасьць, інтымнасьць. Але ўсе крытыкі бяспрэчна адводзяць Купале і Коласу першыя мейсцы на беларускім Парнасе.

Аднак, існуе і яшчэ адна аб'ектыўная прычына, якая робіць асабліва трудным вырашэньне пытаньня: каторы першы? Гэта — тое, што пад той час, як Купала як-быццам ужо дайшоў да найвышэйшага пункту сваёй творчай сілы і ступь горда паглядае на сьвет, заліўляючы магутнасьцяй сваёго таленту, але не даючы ўжо нічога неспадзяванага, а рэчы роўнае цаны,* — Колас яшчэ не дайшоў да свайго зьніту, і яго апошнія творы ясна паказваюць, што ўзыходжаньне ўверх у яго ня спынілася.

У творчасці Коласа ўсё яшчэ зьяўляюцца рэчы, якія паказваюць, што талент яго далей расьце і ўзбагачаецца. Да такіх твораў належыць і яго апошняя поэма „Сымон Музыка“.

Ня ўся гэтая поэма — новая: тры першыя часткіны яе напісаны ўжо даўно і надрукаваны ў 1918 годзе, — а дзьве апошнія часткі выйшлі ў сьвет толькі цяпер — разам з даўнейшымі ў новай апрацоўцы і ў новым мастацкім выданьні Дзяржаўнага Выдавецтва Беларусі ў Менску. І вось, стаўляючы побач пачатак „Сымона Музыкі“ — ў яго першай рэдакцыі з цяперашнім поўным выданьнем, мы ясна бачым, што Колас запраўды не стаіць на мейсцы ў разьвіцьці ягонага таленту.

* Найнавейшыя творы Купала сьведчаць аб эвалюцыі яго ідэалёгіі, але ня творчасці. А. Н.

апрацоўка яе Коласам такая асаблівая, такая мастацкая, такая багатая, што прадстаўляецца зусім арыгінальнай і самастойнай.

У ясковай хаце хлопчык, які зусім непадобны да іншых дзяцей, бо заўсёды заслуханы ў незмаўкаючую песьню вечна жывое ў-ва ўсялякіх праявах сваіх прыроды, — хлопчык, з якога ў хатняй гаспадарцы няма ніякае карысьці, — такі хлопчык прадстаўляецца бацьком нейкай „закалай“, „няшчасцем“. Яго ніхто ня любіць, яго жыцьцё не сагрэта матчынай ласкай, усе глядзяць на яго крыва. — Тым ня любы, што адметны“...

Дык і ён цураецца хаты. Яго жыцьцё працякае ў полі, пасучы статак. Там ён радніцца з прыродай, там працувае магутны кліч яе да творчасці. Там разьвіваецца яго фантазія, шукаючы адказу на ўсе недаўменныя пытаньні, якія думка малага стараецца выясьніць сабе — дарэмна. І ён творыць сабе свой уласны сьвет — сьвет фантазіі, выпрацоўвае свой асаблівы — анімістычны — сьветапагляд, уласцівы беларусу наагул. Там-жа ён здабывае і магчымасьць выявіць свой музычны талент — пераказаць у гукае свае поэтыцкія абразы і настроі: дзед — пастух, які адзін толькі бліжэй зышоўся з Сымонам і зразумеў яго лепш, чым родныя бацькі, падараваў яму перш жалейку, а пасля — перад сьмерцай — адказаў яму ў спадчынае скрыпку.

Калі раз воўк парэзаў хлопцу авечак у полі, бацька ў злосьці выгнаў яго з хаты. І Сымон з неадступнай іскрынкай пайшоў у сьвет... Для яго пачалося жыцьцё перш жабрака, які хадзіў з эксплёатаваўшым яго дзедам ад хаты да хаты, пасля — музыкі ў карчме, дзе так сама эксплёатуе яго жyd-шынкар. Яго мары-лятуцельні аб нейкім новым жыцьці аказваюцца вельмі далёкімі ад таго, што яго запраўды спатыкае ў жыцьці...

Але на сваёй дарозе ён сустраў тое, да чаго так магутна ірвалася мо' несьведома душа нікому ня любяга дзіцяці: сустраў спогад дзяўчыні-пад-ростка, які з абодвух бакоў ператвараецца ў любоў. І расьце душа ў Сымонкі, сагрэтая гэтай любоўю, разгараецца ў ім яшчэ больш творчы агонь. Вось-вось лёс, здаецца, вывядзе Сымона на шырокі жыцьцёвы шлях, на якім яго талент буіна закрасуе!

Калі — пасля расстаньня з любай дзяўчынкай — Сымон іграй сваёй аблягчаў сабе душу ў лясной глушы, яго пачуў паляваўшы тамака пан

сцьвардзіў, што ён ня бачыў (яшчэ...) такіх людзей, якія, маючы грошы, хацелі-б даць пазыку Польшчы. Вось дык прынамся шчыра!

На гэтым першае паседжаньне і зачынілася.

Важнейшыя здарэньні. У Польшчы.

Начуваны нідзе інш зьезд.

„Виленское Утро“ паведамляе, што 20 кастрычніка ў Варшаве адчыніўся ў міністэрстве ўнутраных спраў, дый пад старшынствам міністра Рачкевіча, зьезд усіх ваяводаў і... усіх куратараў школьных акругоў Польшчы!

Што гэта такое? Ці ўжо й юрыдычна былое „міністэрства асьветы“ перайшло ў „міністэрства паліцыі“, ці справа „пашырэння асьветы“ па новым плянам і праграмам Ст. Грабскага вымагае такога цеснага паразуменьня і „кантакту“ з адміністрацыйна-паліцэйскай уладай у краі, што вышэйшыя прадстаўнікі асьветнай улады на мясцох запрошаны п. Рачкевічам на гэтыя „курсы“ разам з ваяводамі?..

У кожным разе можна сцьвардзіць, што нідзе, навет у наскрозь паліцэйска-царскай Расеі, немагчыма было-б штось падобнае да таго, што дзеецца ў белы дзень у „дэмакратычнай“ і „канстытуцыйнай“ Польшчы.

Канфлікт між аб'яднаным польскім вучыцельствам і мін. асьветы Грабскім.

З прычыны „новага пляну школьніцтва ў Польшчы“, апрацаванага мін. Грабскім дзеля падачы ў Сойм, узгарэлася гарачая барацьба між міністрам і польскім вучыцельствам. Абедзьве польскія вучыцельскія арганізацыі рэзка высказаліся проці праекту Грабскага, які — „у высокай меры пагражае паніжэньнем культуры, як шырокіх масаў народных, таксама шырокіх колаў інтэлігенцыі“.

Вось, запраўды дзівакі: але-ж якраз гэта-ж і патрэбна для таго, каб Польшчай круцілі гэтыя „міністры асьветы“, як Мікулоўскія, Міклашэўскія, Грабскія і падобныя да іх.

Зноў суд над Мурашкай.

У чацьвер 22/Х ў Акружным Судзе ў Наваградку распачалася другі раз судовая расправа над Мурашкай, забойцай Вечаркевіча і Багінскага.

Суд складаецца з старшыні Бохвіца і судзьдзяў: Гласкі і Мурзы-Мурзіча. Абвіняюць пракур. з Варшавы Каз. Рудніцкі і прак. Кадушкевіч з Вільні. Бароньд Мурашку адвакаты: Шурлей і Нядзелскі; з боку жонак забітых выступаюць адвакаты: Дурач і Гонігвіль.

Суд выклікаў да 50 сьведкаў; спасярод сьведкаў пакліканы прэм'ер Ул. Грабскі, міністар справядлівасьці і прэзыдэнт Рэчыспалітай п. Войцеховскі, каб апошнія выясьнілі, чым кіраваліся яны пры складаньні

і зацьверджаньні прапазіцыі аб памілаваньні Багінскага і Вечаркевіча?

На суд выкліканы таксама спэцыялісты дахтары—псыхіятры, п. Кібортова і п. Фальковскі.

Суд працягнецца каля 4 дзён.

Уваскросшая справа Біспінга.

Галосная справа абшарніка Біспінга, добра ўеўшагася суседняму беларускаму сялянству і спаліўшага в. Рымуцяўцы ў часе нямецкай эвакуацыі (ён асабіста сам падпаліваў хаты), — справа яго аб забойства кн. Друцка-Любэцкага будзе зноў разглядацца 3 лютага 1926 года.

Да вайны расейскі суд прызнаў яго вінаватым і засудзіў на многалетні вастрог. Цікава, як аднясецца да польскага пана—польскі суд?

Дарагоўля ў Польшчы ўсё расьце.

„Robotnik“ піша, што дарагоўля ў Варшаве ўсё расьце. За тыдзень ад 4 да 10 кастрычніка кошты ўтрыманьня йзноў узраслі на 1.67 проц. За папярэдні тыдзень узрост быў значна меншы — бо толькі на 0,74 проц.

Гэта ў сярэднім значыць, што тое, што 2 тыдні назад каштавала 1 злоты, цяпер каштуе даражэй на паўтраця гроша.

Але ж кожны з нас ведае, што на дзеле дарагоўля расьце шмат шыбчэй, дый усё пераважна на найпатрэбнейшыя для працуючых тавары.

Заграніцай.

Нямецкая прэса аб канфэрэнцыі ў Лёкарно.

Загранічная прэса, а перад усім—нямецкая амаль не цалком занята рэзультатамі Лёкарнскай канфэрэнцыі.

З яе перад усім можна атрымаць пэўнае паняцьце аб праўднім зьмесьце трактатаў.

Ведамы публіцыст Вольф піша, што нямецкай дэлегацыі ўдалося спаралізаваць францускія гаранты для ўсходніх пактаў і дабіцца выняткавай пазіцыі адносна да § 16 Статуту Лігі.

Другая газэта піша аб перамозе Нямецчыны над дамаганьнем Польшчы злучыць у адно заходні пакт з усходнім.

„Фоссава газэта“ дае агульны змест Рэйнскага Трактату 5 заходніх дзяржаў. Усе яны абязаліся паміж сабою не рабіць спробаў зьменныя граніцаў паміж імі шляхам аружнай сілы. Наагул, усялякая наступатэльная вайна паміж імі недапусьціма. Усе споркі і спрэчкі паміж імі аддаюцца ў разьёмчыя суды з найвышэйшай інстанцыяй у Лізе Народаў і Гаагскім Трыбунале. Сіла прысудаў разьёмчых судоў для справаў між гэтымі 5 дзяржавамі таксама гарантавана ўсімі імі. Што датычыць § 16 аб учасьці ўсіх сяброў Лігі ў ваенных і эканамічных прымусовых мерах проці нарушэня мірнага пакту, дык Нямецчына, з прычыны яе разбраеньня й асаблівых гаспадарчых варункаў, амаль што ня звольнена зусім ад прадбачаных гэтым § абавязкаў, дый фактычна, як сябра Рады Лігі, можа заў-

сёды затрымаць усялякае аб гэтым рашэньне Рады, бо для такой пастановы Рады патрэбна згода ўсіх сяброў. Што датычыць усходніх разьёмчых пактаў, дык яны ня звязаны з заходнім, дый ніякіх гарантыяў сілы іх рашэньняў заходні пакт 5 дзяржаў не дае. Гарантуе іх толькі сама за сябе—на моцы сваіх асобных дагавораў з Польшчай і Чэха-Славакіяй—Францыя.

Аб фактычнай моцы гэтай гарантыі мы ўжо пісалі раней.

Нямецкі ўрад аб выніках канфэрэнцыі.

Нямецкі прэм'ер Лютэр заявіў журналістам, што заходні пакт фактычна споўніў тыя нямецкія варункі ўваходу ў склад Лігі Народаў, якія былі пастаўлены Нямецчынай яшчэ ў мэморыяле 9-га лютага і 20-га ліпеня, але тады былі адкінуты Францыяй.

Канфэрэнцыя наагул працавала па лініі нямецкіх інтарэсаў. Тлумачэньне § 16 прынята ў духу нямецкіх дамаганьняў. Хоць ня ўсе дамаганьні нямецкай дэлегацыі былі споўнены, але пакт і ў гэтым карысны ўжо тым, што адчыняе далейшыя магчымасьці, на што нямецкая дэлегацыя атрымала запэўненьні англіскага, францускага і бэльгійскага міністраў. Першым крокам на гэтым далейшым шляху і будзе дамаганьне скасаваньня акупацыі.

Француская прэса аб Лёкарно.

Француская левая прэса наагул захопліваецца памысным для Францыі канцом канфэрэнцыі. Яна лічыць Лёкарно найвялікшым фактам сусьветнай гісторыі пасля вайны, выхваляе дыпломатычную лёткасьць Брыяна.

Правая прэса наадварот—падчырківае, што Польшча фактычна не атрымала ніякіх гарантыяў, што нямецкая дэлегацыя здала ізаляваць (адасобніць) Польшчу, што ўсходнія разьёмчыя ўмовы ня маюць фактычнай сілы, што наагул канфэрэнцыя аслабіла найбольш гарантаваўшыя Францыю яе ваенныя дагаворы з Польшчай і Чэха-Славакіяй.

Яшчэ адна канфэрэнцыя!..

Каб устанавіць эканамічную раўнавагу сьвету, Ліга Народаў пастанавіла да сьнежня месяца склікаць прадстаўнікоў усіх дзяржаў. Маюць зьехацца выдатныя эканамісты, дзеячы работнікаў і статысты.

Пэўна, без эканамічнага „пакту“ „пакт бясьпечнасьці“ можа аказацца зусім нямоцным.

Грэцыя напярэдадні перавароту.

У Грэцыі стварылася моцная апазіцыя на чале з Папанастасіу проці ўраду Пангалёса. Ваенная Ліга, якая была з Пангалёсам, раздвоілася.

Рэспубліканская група Папанастасіу, баючыся, каб на новых выбарах не ўзялі верху ворагі рэспублікі, хоча прысьпешыць пераварот.

Калі ніводная партыя ня ўступіць, то дойдзе да аружнай барацьбы, да чаго ўжо ўсё гатова.

Папанастасіу пэўны, што да праліцьця крыві ня дойдзе, бо Пангалёс у працягу двух тыдняў уступіць дабравольна.

—князь і зразу аданіў, які талент крыецца ў гэтым „абарванцу“. Князь узяў яго ў свой палац, маючыся ўзгадаваць яго на вялікага артыста.

Нязвычайна цікавы з псыхалогічнага боку перажываньні Сымона ў панскім палацу. З дзяцьмі, узятымі „на кухню“ з ласкі паноў, звычайна робіцца тое, што яны вырастаюць на панскіх падлізнікаў, губляючы свой чалавечы абраз і чалавечую душу. Але жыцьцё сярод панскага лякайства не апаганіла Сымонавае душы: наадварот, тут хлопчык пазнаў і аданіў сваю былую волю, звязаную цяпер чужой воляй, тут ён дасьпеў і сацыяльна, глядзячы на роскаш панскага жыцьця і раўнуючы яго з жыцьцём працоўнага народу. І цесна яму зрабілася ў панскім палацу, дзе сустраў ён толькі адну спагадную душу ў асобе старога лясніка, дажываўшага — за ўратаваньне пана ад сьмерці — век свой на „ласкавым хлебце“. І малага, і старога ў роўнай меры вабіць вольнае жыцьцё ў палёх і лясох, і абодвух іх давяць панурныя мурны палацу, у якія, паводле народнае легенды, пры закладзінках іх замураўвалі жыўцом людзей, каб мурны трывалі вечна...

Тры гады пражыў Сымон у панскім палацу. Сьпяраша пан быў ласкавы да яго, і Сымону ўжо рысавалася недасяжнае шчасьце: навучыцца нотаў, ды іграць з нотаў і замацоўваць пры іх помачы тыя ўласныя імпрывізацыі, якія Колас пераказывае такімі мастацкімі славамі і абразамі. Але шчасьце гэтае разьвевалася, як дым — як „панская ласка“ наагул: раз, калі ў пана былі госьці, і ён, успомніўшы пра Сымонку, задэманстраваў ім на шага вясковага „вундэркінда“ (цудоўнае дацця). — Сымон, на пытаньне, які зьмест мае яго ігра, адказаў такбе, што было дужа не да спадабы і пану, і яго госьцям. Сымон выказаў усё гора і тугу свайго народу, а закончыў такім зваротам да пана:

Ой, вяліка воля княжа:
Тое сьвята, што князь скажа.
Князь магутны, асьвячоны,
Скарбы ў князя нязлічоны;
Аднаго-ж і князь ня можа,
Хоць казаць пра то ня гожа:
Князь ня мае волі—ўлады
Вольнай думцы даць парады!
Думка ходзіць, дзе захоча:
Ад зямлі да зор і сонца
Няма думкам забаронды.
Думка праўду кажа ў вочы

І вялікім і малому—
Гора будзе твайму дому!

Сьвежы, іншы вецер вее,
Хоць ён вее ціха.
А хто зло—няпраўду сее,
Той зжынае ліха!

Словы гэтыя, наведаныя апавяданьнямі старога лясніка аб розных страшэнных падзеях у княжай сям'і і прароцтвамі аб нямінучай распадзе, зрабілі тое, што пан зусім адварнуўся ад свайго гадунца. І калі той зьварнуўся да замковага капэльмейстра з просьбай навучыць яго чытаць кніжкі і ноты, пан Галыга так яму адказаў:

Справа добрая—навука.
Славу, хлеб яна дае...
Але, хлопча, дзе парака,
Што ня згнеш праз яе?
Ты разумен без навукі:
Помніш, князь што сказаў?
Ты б язык свой прытрымаў—
За такія, браце, штукі
У мех садзяць, каб ты знаў!
Вось затым сама прырода
Вас пускае сьлепаком,
Каб з вас менша была шкода.
Раз мужык—будзь мужыком,
Маеш хлеб—і жуй цішком,
Будзь даволён сваёй дэляй!

Пасля такога адказу хлопец ужо ня мог аставацца ў замку. Да „волі і прастору“ ірвалася яго душа. А ўтарыла ёй і другая душа: душа старога лясніка — панскага збаўцы, які хоць раз яшчэ перад сьмерцю хацеў глянуць на пушчы роднага Палесься.

А тут падыйшлі і ліхія часіны для панскага замку. Споўнілася панурае прароцтва Сымонкі: князь згінуў ад нейкае выпадковае кулі на палічаваньні... І пад той час, як і па сьмерці магната ўрачыстыя царкоўныя модлы йшчэ раз падчыркнулі няроўнасьць між людзьмі ня толькі на гэтым, але і на „тым“ сьвеце. — Сымонка з дэдама рушыў у дарогу. Рушылі яны ў буру, і на іх вачох пярэньні гордую вежу палацу...

Апошняя частка поэмы—гэта паварот Сымона да старога волі і—да яе! Але горкі быў першы мамэнт спатканьня...

Ганна ў працягу трох гадоў была верна

свайму любаму і горка тужыла па ім, ня маючы ад Сымонкі ніякае вестачкі. З падросьтка вырасла дзяўчына-красуня. Хлопцы роём хадзілі за ёй. Бацькі націскалі, каб ішла замуж. Але яна была сталая ў сваім каханьні. І вась адзін з хлапцоў, закахавшыся ў ёй прост да шалу, дайшоў да таго, што сілай хацеў заўладаць ёю. І хоць свайго не дапаў, але дзяўчына ад перапуду і ўзварушэньня звар'яцела.

У няпрытомным стане знаходзе яе Сымон. Але сіла любові і вера ў яшчэ вялікую моц мастацтва не даюць яму папасьці ў адчай. Гукамі йскрыпкі сваёй прамаўляе Сымон да сваёй любай, і гукі гэныя будзяць у яе заснуўшую памяць.

І далей гэныя двое маладых ідуць ужо адным шляхам у сваім жыцьці...

Вось зьмест „Сымона Музыкі“. У ім вельмі пасьледавальна і праўдзіва адмаляваў наш поэт перажываньні дзіцяці-мастака, яго творчыя настрой, кшталтаваньне ягонае душы ў меру росту і пазнаваньня жыцьця. Сымонка — адзін з тых, у кім вольны творчы дух не зламаўся ў барацьбе з жыцьцёвымі нягодамі і не спадлеў, калі ўсё суціла яму такі канец. Нейкай дзіўнай сьвежасьцяй, вялікай моцай духовай і верай у сілу свайго народу веець з гэтага твору Коласа. А аб велічы творчага пад'ёму красамоўна гаворыць мастацкая форма твору, нязвычайнае багацьце абразоў, рознанароднасьць рытмікі і будовы вершу ў залежнасьці ад зьменнасьці настрою поэта. Цудоўныя „лірычныя адступленьні“, якімі перасыпана поэма, непараўнальныя па сваёй красе і глыбокім настроям апісаньні прыроды—гэта запраўдныя перлы нашае поэзіі.

Але... але пераказаць звычайнымі славамі гэнае характэра, якім вызначаецца поэма Коласа,—рэч немагчымая! І мы, знамячы нашых чытачоў з новым творам Коласа, абмяжуюемса гэтай жменьняй уваг і ўражаньня: хай кожны сам прачытае яго і аданіць.

Вільня, 22.Х. 1925.

Ант. Навіна.

Грэцыі ўльтыматум Баўгарыі.

У Грэцыі даўно ідзе глухая барацьба між рэспубліканцамі і манархістамі. Ведама, што манархіям у Грэцыі аканчальна скампрамітаваўся ў выніку апошняй няўдалай вайны з Турцыяй. Дык здава, што цяпер манархісты шукаюць нагоды, каб праць новую, але пабедную вайну з кім бы ні было—вярнуцца да даўнага ладу. А ці-ж можа быць „матэрыял“ больш прыгодны дзеля гэткага рэваншу, як Баўгарыя, пабітая столькі разоў, разброеная, пакінутая ўсімі народамі за грахі сваіх пароў, ды і да таго яшчэ зруйнаваная бюспынным тэрорам цанкаўскага ўраду?..

І вось, як па-пісанаму, — на грэцка-баўгарскай граніцы справакаваны „інцыдэнт“, (ведама-ж—напад баўгарскіх дывэрсантаў*), пасля грэцкі ўрад паслаў Баўгарыі „ўльтыматум“ (неадкладнае дамаганьне), каб у працягу 28 гадзін баўгарскі ўрад заплаціў 2 мільёны франкаў адшкодаваньняў і пакараў вінаватых... А калі ня выпайніць абразьлівага дамаганьня (акурат такі-ж ультыматум выслаў 2 гады назад Мусоліні Грэцыі і акупаваў востраў Корфу), тады Грэцыя пойдзе вайной на Баўгарыю...

Апошнія тэлеграмы кажуць, што на грэцка-баўгарскай граніцы ўжо ідзе фармальны бой...

Новы Сойм у Латвіі.

3-га і 4-х адбыліся выбары ў Латвійскі Сойм. Акуратна яшчэ ня ведама вынікаў выбараў. Ведама толькі, што выбары не далі ані нацыянальнай ані сацыяльнай большасьці, як ня было яе і ў папярэднім Сойме.

Наагул, з выбараў відаць, што левы элемент пераважае над правым,—сацыяльная крысталізацыя шырыцца.

На прэзыдэнта сацыялісты высюваюць вядомага паэта й заслужанага правадэра латышскіх сацыялістаў—п. Райніса.

Парлямэнтарная сітуацыя ў Чэхаславакіі.

16-х парламент у Чэхаславакіі быў распущаны. Новы парламент мусіць сабрацца ў канцы лістапада. Чэскія газеты пераконаны, што у новым парламанце вернуцца да коаліцыі, хоць дасюльшні склад коаліцыі павінен зьмяніцца.

Нямецкія газеты прадказваюць, што новыя выбары зьменяць палітычную лінію ўраду

Сьмерць румынскага анархіста ад галадоўні.

Засуджаны на вечную турму Макс Гольдштайн памёр у турме ў Дольфтані ад галадоўні. Гольдштайн быў галоўным зачышчыкам бомбавага пакушэньня, зробленага чатыры гады назад у румынскім нацыянальным тэатры, дзякуючы чаму былі забіты міністар справядлівасьці Грацыяну і япіскап Зьміцер Раду.

Дачка Нерзона членам Партыі Працы.

Дачка вядомага англійскага консьэрватыўнага палітыка і міністра, нябожчыка лэрда Керзона, якая вышла замуж за сацыялістычнага рэдактара, — афіцыйна ўвайшла ў склад Партыі Працы і, у выпадку выбараў, будзе першым кандыдатам ад гэтае партыі да парламанту.

Статыстыка сучаснага ССРР.

Апошні гадавік Галоўнага Статыстычнага Камітэту ССРР дае гэтыя галоўныя лічбы і даныя. Усяго насяленьня ў ССРР 132 мільёны, 413 сталых жыхароў і 1 мільён 200 тысячаў дачасных эмігрантаў з розных дзяржаў.

Уся тэрыторыя Саюзу складаецца з 10 незалежных рэспублік, 11 рэспублік аўтаномных і 11 аўтаномных краін. На ўсю лічбу насяленьня расейцаў (вядлікарасаў)—52 працэнт; іншых нацыянальнасьцяў—48 %.

Праваслаўнага насяленьня—82%.

Уся зямля ССРР падзелена ў выніку рэвалюцыі так: Сялянне — беззямельныя і малазямельныя—і работнікі атрымалі 97 працэнтаў, рэшта 3% атрымалі дзяржаўныя і вайсковыя гаспадаркі. Гэтак чынам у ССРР усялякае панскае—непрацоўнае—уладаньне зямлі скасавана дарэшт і назаўсёды.—Селянін-хлебароб стаўся адзіным і выключным гаспадаром сваёй зямлі ў сваёй дзяржаве.

Спорт у Нямецчыне.

Немцы па Вэрсальскаму Трактату ня маюць права трымаць большую армію, як у сто тысяч, каб ня мелі магчымасьці ваяваць. Але-ж немцы зьвярнулі ўвагу на сваю моладзь так, каб яна, у часе патрэбы, была зусім здольна да абароны бацькаўшчыны. Дзеля гэтага моладзь нямецкая згуртавана ў спартовыя таварыствы, дзе працуюць над сваім здароўем і фізычнаю сілаю. У гэтым годзе там існуе 57.823 спартовыя таварыствы, у якіх згуртаваны 6.971.500 членаў. Чудзь аж ня сем мільёнаў!.. Вось, тут-та і парука, што нямецкая нацыя не загіне.

Ці дачакаемся мы, каб і ў нас былі гэтыя гурткі?

ХРОНІКА.

Присуд сьмерці апошняй беларускай школе. Сьмяротны присуд улады апошняй беларускай пачаткавай школе ў Вільні, якую з гэтай мэтай перакідаюць з Базыльянскіх муроў за некалькі кілямэтраў на край места (на праваслаўны магільнікі), споўнены ў чацьвер, 22 кастрычніка... Школа выкінута ў такую глуш, куды дзеці з даўняй-

шага райёну бязумоўна ня здолеюць хадзіць, — і вось сьмерць школы—забясьпечана!

Так распачалася ўрадаваньне новага віленскага куратара, які перад францускімі гасьцьмі-парлямэнтарнамі так многа гаварыў аб „узвышаным польскім ідэалізьме і толеранцыі Польшчы“, прыкладам чаго зьяўляецца існаваньне ў Вільні школ жыдоўскіх, расейскіх, беларускіх і літоўскіх... У існаваньні Беларускае Гімназіі ў Вільні ў кожным выпадку Польшча напэўна не вінавата,—наадварот, Гімназія існуе насупраць усім патугам улады зьліквідаваць яе,—існуе, дзякуючы ахвярнасьці беларускага вучыцельства, якое за сваю цяжкую працу атрымлівае прыблізна гэтулькі, сколькі... дворнік у віленскай камяніцы!

Францускія дэпутаты і беларусы. У нядзелю 18 кастрычніка ў Вільню прыяжджала група дэпутатаў францускага парламанту, каб пазнаёміцца з тэўтэйшымі палітычнымі згуртаваньнямі і іх паглядамі да імкненьнямі. На жаль, польская ўлада пазбавіла іх магчымасьці пазнаёміцца з паглядамі і настроямі беларускага грамадзянства, падставіўшы, замест запраўдных беларусаў, кумпанію пана „доктара“ Павлюкевіча, якая ўся есьць хлеб з ласкі польскага ўраду... Ведама, кумпанія гэная заявіла французам тое, што ім было прыказана: што ў Польшчы беларусам ня жыцьцё, а—„маліна“, ды што інакш кажуць толькі... камуністы! Так сама былі ахарактэрызаваны і беларускія паслы...

Драбнеюць гэныя „адзіныя запраўдныя прадстаўнікі беларускага народу“, якіх польская ўлада прадстаўляе французам! Маршалку Фопу дык прадстаўлялі прынамся запраўднага беларуса „польскае орыентацыі“, Дубейкоўскага, ды „бывшага бьлорусса“ Ладнова. У Вільні-ж прышлося выставіць маскаля-савіноўца, афарбаваўшагася ў „бьларуссы“ з чыста спекуляцыйнай мэтай!

Як падаюць газеты, францускія дэпутаты вельмі цікавіліся справай беларуска-польскіх адносінаў—не ў палітэйска-дэфэнзыўным маштабе, а запраўднымі,—значыць, тым, аб чым агентам польскае стараны якраз гаварыць не выпадала! Дый няўжо-ж хто можа думаць, быццам францускія гоьці так і не даведаюцца, на якім маскардзе яны былі?!...

Паведамленьне. Урад Беларускага Студэн. Саюзу паведамляе новаўступіўшых у ўнівэрсытэт студ. беларусаў і старых сваіх сяброў, што сэкрэтарыят Саюзу (Віленская 12—6) функцыянуе ў аўторкі, чацьвергі і суботы ад 6—8 гадз. увечары.

Усіх калегаў Урад В.С.С. просіць зарэгістравацца ў Саюзе.

Рэфэрат п. Луцкевіча. У нядзелю 25-х у залі Віл. Гімназіі будзе прачытаны рэфэрат п. А. Луцкевічам на тэму „Вільня ў Беларускай Літэратуры“.

Рэфэрат арганізуецца Урадам Беларускага Студэн. Саюзу.

Пачатак у 4 гадз. палалудні. Уваход вольны і бясплатны.

„Нішчэньне намунізму у Беласточчыне“. Пад такім сэнсацыйным заглаўкам „Slow“ паведамляе аб масавых вобыхах і арыштах у Беласточчыне. Арыштована дагэтуль больш за 40 асоб. Ведама, не абыйшлося і без знаходу „бібулы“ і—„аружжа“, хаця газета не падае, якога роду і ў якім стане было гэнае грознае аружжа...

Арышты ў Віленшчыне і — „Звычай“ ў мясцовай польскай прэсе. Апошнія масавыя обьскі і арышты „беларускіх камуністаў“, зробленыя ўладамі бесьпячэньства — у зьвязку з візытам да нас пад-інспэктара дзяржаўнай палітычнай паліцыі п. Снарскага—выклікалі зусім нечаканьня водгукі ў шляхотнай віленскай польскай прэсе.

Перад усім захопленая вынікамі арыштаў частка віленскай польскай прэсы ня вытрымала радасьці і падала заўчасу некалькі прозьвішчаў арыштаных... За гэта нумары газеты былі канфіскаваны. Цікава, ды і зразумела, што пацярпелі якраз найбліжэйшыя да „незаводных крыніц“ органы польскай прэсы, як „Слова“, дый нават „Дзён. Віл.“... Але ня скончылася і на тым. Карэктны і ляяльны рэдактар „Слова“, абураны ці... шчыра „здаволены“ (як ён піша...) канфіскацый, пайшоў асабіста да п. пракурора Суду, дзе, як піша „Кур. Віл.“, ня столькі „бараніў ад канфіскацыі сваю газету, як... трэбаваў канфіскаваньня яе канкурэнта“—„Кур. Віленскага“... І гэтая газета сьцьвяджае, што ў выніку „заходу“ да пракурора п. рэдактара „Слова“ ў рэдакцыю „Кур. Віл.“ зьявілася паліцыя, каб канфіскаваць... выпадшы колькі дзён назад „крымінальны“ № газеты, відаць, з тымі-ж весткамі аб арыштах...

Але найцікаўней, што ў запале ўсей гэтай пекнай „палемікі“ між прадстаўнікамі „вышэйшай культуры“ ў Вільні мы даведаліся аб тым, чаго дагэтуль газеты не публікавалі.—А іменная „Дзённік Віл.“ сьцьвядзіў, што арыштаных больш як 100 асоб... А „Слова“ вуснамі свайго рэдактара сьцьвядзіла, што праз некалькі тыдняў перастане выхадзіць... Дзякуй і за гэта.

Чаго прыяжднаў у Вільню „пад-інспэктар палітычнай паліцыі“ п. Снарскі? У карэспандэнцыі з Вільні да „Robotnika“ пішудь, што „шэф“ палітычнай паліцыі м. Варшавы выслаў да Вільні свайго заступніка—услужэнага пад-інспэктара Снарскага—быццам для рэвізіі ўладаў публічнага бесьпячэньства ўсходніх зямель... Але чамусьці гэтая камандзіроўка зышлася якраз з прыездам у Вільню... Язэка Пілсудскага! —

У нядзелю, 25 кастрычніка, у 4 гадз. палал. у салі Беларускае Гімназіі (Вострабрамская 9)

адбудзецца

ПУБЛІЧНАЯ ЛЕКЦЫЯ грам. Ант. Луцкевіча

НА ТЭМУ:

„Вільня у беларускай літэратуры“.

Лекцыю ладзіць Беларускі Студэнцкі Саюз.

Уваход вольны і бясплатны.

„Ці-ж ізноў, піша газета, маем тут да чыньнення з ганебным сачэньнем (інвігіляцыяй) Пілсудскага“, як гэта было і 2 гады назад, у часе віленскіх публічных лекцыяў Камэнданта, калі таксама быў высланы з Варшавы ў Вільню дзеля таго-ж нейкі п. Плакіда?

Вось гэта дык зусім—„па-рэспубліканску“: высланы з Варшавы п. Снарскі, каб „даглядаць“ за асабліва небясьпечным у гэтыя часы маршалкам Польшчы і тварцом яе!

Карэспандэнцыі.

„Сумны абразок“.

(В. Кульгаі, Празар. гм. Дзісн. пав.).

Вялікая наша вёска і людзей шмат. Аднаго мала—гэта зямлі. Хто мае дзьве-тры дзесяціны—дык гэта ў нас ня то, што „кулак“, а ўжо сам „буржуй“. Заела нас на нішто гэтае беззямельле. І рады няма і ня відаць яе. Пачулі й мы пра нейкую „зямельную рэформу“. Але ўжо наеліся мы гэтых усялякіх „рэформаў“—ажно ўжо горла дзьрэ. Дык і ад гэтае рэформы не чакаем зямлі. Ды каля нас няма чаго і „рэфармаваць“. Двароў вялікіх няма, а тэя, што былі без гаспадароў, дык раздалі ўжо ў „нагароду“ асаднікам—за „przelana krew“.

Ледзь дачакаліся сёлета жніва, а хто дык доўга й не чакаў—хапаў і недасьпелае, бо галадуха дакучыла. „Буржуй“ нашыя былі з хлебам мо' і да Вялікадня, „кулакі“ да Каляд, а простыя сьмяротныя дык толькі да дзьдоў. Ну, і жыцьцё—не дарма людзі просіць сьмерці,—як гэта здарылася ў нашай вёсцы перад жнівам. Калі кавалі адну кабету, дык дарослы мужчына галасіў—прасіў нябожчыцу, каб яна і яго хутчэй забрала да сябе, бо ён ужо ня мае сілы на гэткае жыцьцё. Чулі на хаўтурах усялякія прыказкі і прычытанкі,—але гэтакіх яшчэ ня чулі. Ды яно нічога й дзіўнага,—бо на што жыцьцё ў пастаяннай нястачы, у беззямельлі, у голадзе, у цемры, — жыцьцё сярод бязліку падаткаў, сярод цкаваньня „хамаў і бандытаў“, сярод дарожных, падводных і ўсялякіх павіннасьцяў?

Затое напэўна ня просіцца ў зямельку тэя, хто разьбьдаецца на нашым карку. А гэтакіх няма — у пяць разоў больш, як даўней, а карысьць з іх дзеля нас і дзеля дзяржавы—дык у пяць разоў менш... Як трапіш часам (вядома з „pakazem platniczym“) хоць у нашае „самаўраднае вясковае староства“, г. ё. у гміну,—дык і ня ведаеш, да каторага стала падыйсьці і да якога „начальніка“ зьвярнуцца. Тутава войт, падвойт, пісар, тры памоніка, нейкі лаўвік. Здаецца, ужо мінулі тэя часы, што людзей клалі на лаўкі — а лаўнік усё-ж такі застаўся. І ўсе гэтыя „начальнікі“ на пэнсіях—дый не на малых! Селянін і за тры гады таго не заробіць, што адзін з іх за месяц атрымае. І ўсё гэтак добра выпасены,—ажна твары блішчаць. А яшчэ-ж трэба дадаць стоража, хурманоў, некалькі каней. А конікі ладныя, — асабліва, калі на іх едуць на імяніны, на хрысьціны, у лазьню, часам і проста на спацыр—і вядома-ж, ня мы, сяляне...

Зязюля.

А Б В Е С Т К А.

У нядзелю 1-га лістапада 1925 г. у 4 гадз. ўвечары

АДБУДЗЕЦЦА

Агульны Сход Сяброў Т-ва Беларускай Школы

ў памешканьні Цэнтральнай Рады пры Віленскай вул. № 12—6, на які Рада гэтым і запрашае ўсіх сяброў Таварыства.

ПАРАДАК ДНЯ: 1. Справаздача Цэнтральнай Рады за мінулы год; 2. Выбары Сяброў Цэнтральнай і Нагляднай Радаў на наступны год; 3. Вольныя прапанькі.

Калі-б, дзеля браку вымаганай Статутам колькасці Сяброў, сход не адбыўся 1 лістапада, то на падставе § 34 арт. 7 Статуту сход адбудзецца ў нядзелю 15 лістапада г.г. і пастановы яго будуць лічыцца правамоцнымі пры любой колькасці сабраўшыхся Сяброў.

УВАГА: пры ўваходзе будуць прымацца сяброўскія складкі.

Цэнтр. Бел. Шк. Рада.

12.X. Вільня.